

Wydział Pedagogiki i Psychologii - Instytut Pedagogiki
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

KATARZYNA RUTKOWSKA

*Animators of culture activities in consideration
of health promotion challenges*

Animatorzy kultury wobec wyzwań promocji zdrowia¹

Promocja zdrowia stała się zjawiskiem, które nie dotyczy wyłącznie służb medycznych. Promocja zdrowia to przedsięwzięcie wielodyscyplinarne. Jego rzetelna realizacja wymaga współpracy profesjonalistów z różnych dziedzin – socjologii, prawa, psychologii i innych zajmujących się zdrowiem publicznym [Latański 1999]. Wśród nich przewiduje się również zadania możliwe do realizacji przez grupę zawodową pedagogów – animatorów społeczno-kulturalnych.

Animacja to zagadnienie wielodyscyplinarne, złożone i uwarunkowane wieloma czynnikami. Teoretyczne podwaliny animacji mają swoje interdyscyplinarne źródła. Jest to związane z rodowodem społecznym i humanistycznym tej dyscypliny. Animacja dotyczy szeregu problemów społecznych. Wśród nich wymieniane są jako najistotniejsze między innymi wychowanie prozdrowotne i promocja zdrowia. Animacja jest więc, specyficzną formą edukacji, metodą pracy z ludźmi. Jest koncepcją humanistyczną, pedagogiczną, która zakłada wszechstronny rozwój i aktywizację człowieka na miarę wyzwań współczesności [Kropińska 2000, Jedlewska 2000, Jedlewska 2001]. Analizując związek pomiędzy animacją a promocją zdrowia, należy wskazać na związek pomiędzy pedagogiką a promocją zdrowia. Demel wychowanie zdrowotne określa „dzieckiem medycyny i pedagogiki”. Związek pedagogiki i medycyny (a więc również animacji i promocji zdrowia) jest bardzo silny. Podmiotem działań obu dziedzin jest człowiek. Obie, jako dziedziny praktyczne, zajmują się wartościowaniem, prezentują określone normy działania. Mają podobny cykl roboczy, zgodnie z którym pracują profesjonalści, przedstawiciele tych dziedzin (diagnoza, prognoza, ordynacja, realizacja itd.) [Demel 1999, Wollmann 2001].

CEL I PROBLEMY BADAWCZE

Celem pracy jest ukazanie roli adeptów animacji kultury (w ich ocenie) w działalności na rzecz promocji kultury zdrowotnej, a tym samym ukazanie perspektyw realizacji działań na rzecz promocji zdrowia przy wykorzystaniu potencjału kadry tej grupy profesjonalistów. W pracy przyjęte zostało założenie, że animatorzy kultury mogą i powinni być realizatorami działań także z zakresu promocji zdrowia.

METODA BADAWCZA

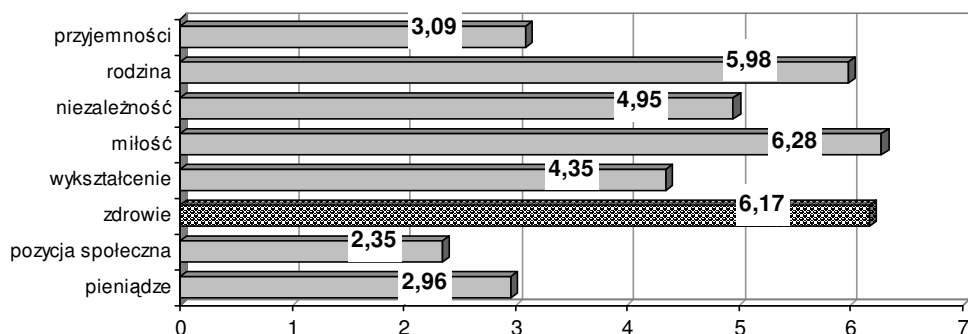
Badania przeprowadzono wiosną 2004 roku. Objęto nimi 105 studentów (73 kobiety oraz 32 mężczyzn) trzech roczników studiów dziennych (licencjackich i magisterskich) UMCS w Lublinie uczących się na kierunku pedagogika o specjalności animator i menedżer kultury. W trakcie badania wykorzystano kwestionariusz ankiety (konstrukcji własnej) do badania opinii studentów na temat promocji

¹ Badania przeprowadzono pod kierunkiem dr B. Jedlewskiej (Instytut Pedagogiki UMCS)
500

zdrowia. Zawierał pytania dotyczące między innymi: miejsca zdrowia w systemie wartości, udziału (dotychczasowego i przewidywanego) w akcjach i przedsięwzięciach promujących zdrowie (w roli uczestnika i organizatora).

WYNIKI BADAŃ

Badani w swoich deklaracjach usytuowali zdrowie na drugim pod względem ważności miejscu w hierarchii wartości. Zgodnie z uśrednionym wynikiem większe znaczenie (spośród podanych w ankiecie) ma dla nich tylko miłość (ryc.1).

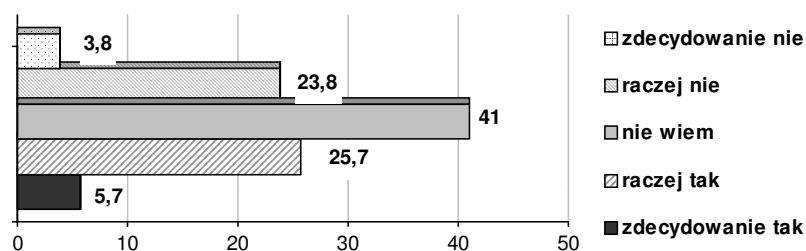
Ryc.1. Zdrowie w systemie wartości - uśredniona ranga

Zdrowie okazało się najważniejszą wartością dla badanych mężczyzn, a także studentów III roku. Ponad 60% poproszonych o zdefiniowanie zdrowia studentów, określiło je (zgodnie z definicją WHO) jako „pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny”. Ponad 20% badanych było przekonanych o największym znaczeniu zdrowia w życiu człowieka i o konieczności rezygnacji z rzeczy stanowiących dla zdrowia zagrożenie. Dwie osoby (spośród 105 badanych) wyraziły brak zainteresowania problematyką zdrowia. Nikt nie stwierdził podczas badania, że zdrowie zależy od czynników, na które ludzie nie mają wpływu i w związku z tym wszelkie działania na rzecz zdrowia są nieskuteczne. Prawie 7% badanych było zdania, że zasady zdrowego stylu życia są trudne do realizowania w codziennym życiu i że szkoda wysiłku i rezygnacji z przyjemności, aby mieć tylko złudzenie „bycia zdrowym”. Częściej taką odpowiedź wybierali mężczyźni.

Badani studenci byli zdania, że działania promujące zdrowie są ważne i potrzebne. Taką odpowiedź wybrało ponad 90% badanych. W całej grupie nie znalazła się osoba, która uważałaby działalność na rzecz zdrowia za nieważną i zbędną.

Zdaniem badanych animator kultury może pełnić znaczącą rolę w działalności na rzecz promocji zdrowia (średni wynik na 10-stopniowej skali: 7,8). Płeć badanych różnicowała ich opinie – kobiety wyżej oceniły rolę animatora w tym zakresie.

Blisko połowa badanych (41%) nie potrafiła odpowiedzieć na pytanie, czy w przyszłości chciałyby zająć się promocją zdrowia. Szczegółowy rozkład opinii na ten temat przedstawiony został poniżej (ryc.2)

Ryc.2.Przewidywane działania zawodowe w promocji zdrowia

Prawie 1/3 badanej grupy studentów była zdania, że chciałyby zająć się taką działalnością w przyszłej pracy zawodowej. Natomiast 27,6% deklarowała, że nie widzi takiej możliwości.

Zdecydowana większość badanych (ponad 80%) nie brała nigdy udziału w przedsięwzięciu kulturalnym promującym zdrowie. Pozostali, którzy w przeszłości wzięli udział w takiej akcji, występowali zazwyczaj w roli koordynatora, wolontariusza lub współorganizatora; rzadziej - uczestnika. Według badanych były to najczęściej imprezy masowe (między innymi festyny, targi, prezentacje firm medycznych, regionalne dni kultury zdrowotnej, jednorazowe akcje przybliżające dany problem zdrowotny) lub imprezy szkolne (organizowane na wszystkich stopniach edukacji - od szkoły podstawowej po uniwersytet). Badani, którzy nigdy nie brali udziału w akcji promującej zdrowie najczęściej (blisko 50% badanych) nie potrafili odpowiedzieć, czy chcieliby w przyszłości wziąć w niej udział. Tłumaczyli to w różny sposób, na przykład: „Nie posiadam odpowiedniej wiedzy na ten temat”; „Jestem zdrowy”; „Od tego są specjaliści”; „Nie wiem do końca czym zajmuje się promocja zdrowia”. Dołącznie 20% badanych studentów chętnie wzięłoby udział w przedsięwzięciu promującym zdrowie. Uzasadniali to możliwością zdobycia nowego doświadczenia zawodowego: „Jest to jeszcze jedno doświadczenie, mogłabym się dowiedzieć interesujących rzeczy na temat zdrowia”, „Byłoby to interesujące przedsięwzięcie podczas którego można popisać się wieloma umiejętnościami animatora kultury”, „Byłoby to nowe i z pewnością ciekawe doświadczenie w dodatku ze zdrową ideą”, możliwością pomocy innym: „W ten sposób można pomóc innym”, „Trzeba wskazać ludziom alternatywę spędzenia wolnego czasu, np. uprawiając sport”. Ponad 10% badanych nie brało i nie chce brać udziału w żadnej akcji promującej zdrowie. Swoją opinię uzasadnili brakiem zainteresowania problematyką promocji zdrowia.

WNIOSKI

Przeprowadzone badania pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

- studenci specjalności animator i menedżer kultury bardzo wysoko ocenili zdrowie w systemie wartości i prawidłowo je zdefiniowali;
- 91,4% badanych uznało promocję zdrowia za ważne zagadnienie społeczne;
- ich zdaniem animator kultury może pełnić w działaniach tego typu znaczącą rolę zawodową;
- zaledwie co trzeci respondent dostrzegł możliwość profesjonalnego uczestnictwa w wielodyscyplinarnych działaniach na rzecz promocji zdrowia;
- blisko 82% nie miało żadnych (biernych i czynnych) doświadczeń w działaniach promujących zdrowie;

Badania wykazały, że adepci animacji kultury prawidłowo definiują zdrowie i wysoko cenią jego wartość. Promocję zdrowia uważają za istotne wyzwanie społeczne. Dostrzegają możliwość realizacji jej zadań w toku działań animacyjnych. Sami jednak nie mają osobistych doświadczeń w tym zakresie i w zdecydowanej większości nie przewidują własnego zaangażowania w działalność tego typu.

Badania mogą również stanowić przesłankę o potrzebie wprowadzenia waleologii do programów kształcenia czy doskonalenia zawodowego animatorów i menedżerów kultury.

BIBLIOGRAFIA

1. Demel, M. Pedagogika zdrowia. W: L. Turos, Pedagogika ogólna i subdyscypliny. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak 1999.
2. Jedlewska, B. Animacja społeczno-kulturalna szansą realizacji nowych zadań edukacyjnych. W: J. Gajda (red.). Edukacja zorientowana na XXI wiek. Lublin: Wydawnictwo UMCS 2000; s. 140-150.
3. Jedlewska, B. Bierny zachwyty, złudny optymizm czy twórczy niepokój? – rozważania o aktualnej kondycji i perspektywach rodzimego paradygmatu animacji. W: J. Gajda, W. Żardecki (red.). Dylematy animacji kulturalnej. Lublin: Wydawnictwo UMCS 2001; s. 51-62.
4. Kropińska, I. Przekonania zdrowotne. W poszukiwaniu perspektywy pedagogicznej. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSP 2000.
5. Latański, M. Zdrowie publiczne. Lublin: Akademia Medyczna 1999.
6. Wollmann, M. Zdrowie jako wartość pedagogiczna i przedmiot wychowania (cz.1). W: Edukacja Dorosłych 2001. Nr 1; s. 49-56.

STRESZCZENIE

Optymalna realizacja zadań współczesnej promocji zdrowia uwzględnia udział różnych grup zawodowych. Ze względu na szereg związków i podobieństw pomiędzy promocją zdrowia a pedagogiką można wykazać, że kadra pedagogów – animatorów społeczno-kulturalnych może i powinna stać się grupą współrealizującą szereg działań z zakresu promocji zdrowia.

Celem niniejszej pracy jest podkreślenie roli przyszłych animatorów kultury w działalności na rzecz promocji kultury zdrowotnej. Wyniki badań kwestionariuszowych jakimi objęto 105 studentów pedagogicznych studiów specjalności animator i menedżer kultury wykazały, że wartość, jaką jest zdrowie lokuje się wysoko w hierarchii wartości tej grupy. Studenci, potrafili poprawnie zdefiniować zdrowie, docenili również wagę promocji zdrowia. Byli zdania, że animator kultury może pełnić znaczącą rolę w działalności na rzecz zdrowia. Jednak jedynie 1/3 respondentów dostrzegła możliwość zawodowego uczestnictwa w wielodyscyplinarnych działaniach na rzecz promocji zdrowia. Okazało się ponadto, że blisko 82% nie miało żadnych (biernych i czynnych) doświadczeń w działaniach promujących zdrowie.

Badania, oprócz wartości empirycznej, mogą stanowić podstawę do sformułowania wniosku o konieczności wprowadzenia waleologii do programów kształcenia czy doskonalenia zawodowego przyszłych animatorów i menedżerów kultury.

SUMMARY

Optimal realization of present health promotion's tasks involve participation of different professional groups. Regarding a lot of connections and similarities between health promotion and pedagogy it is possible to prove, that teaching stuff may and should become a group which co-realizes many actions in health promotion sphere.

The purpose of this thesis is to underline the role of the future culture organizers in promoting healthy life. Results of questionnaire research, which was carried out among a group of 105 students of animator and culture manager specialty, proved that health as a value occupies high position in hierarchy of values. The students were able to define health properly and they appreciated the importance of health promotion. They opined that culture animators are able to play major roles in the health promotion activity. However, only one-third of the respondents perceived the possibility of professional participation in multidiscipline activities for health promotion. Moreover, it was proved that approximately 82% of the group had no any experience (active or passive) in activities promoting health.

Apart from empirical value this research can lead to the conclusion that it is essential to introduce sciences about health to curricular or professional improvement programs of future animators and culture managers..